

WILLIAM SCHABAS

**Διεθνής Προστασία
των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Πολιτική:
μια Αναπόδραστη Πραγματικότητα**

Ο διακεκριμένος καθηγητής διεθνούς ποινικού δικαίου Γουίλιαμ Σάμπας, διευθυντής του Γκόλγουει της Ιρλανδίας, μιλά για την εισβολή των ισραηλινών δυνάμει στο Δικαστήριο και το διεθνές ποινικό δίκαιο γενικότερα.

ΤΟΥ ΒΙΚΤΩΡΑ ΤΣΙΛΩΝΗ
victor.tsilonis@intellectum.org

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΝΑΝΣΥ ΡΑΠΤΗ
nancy.rapti@intellectum.org

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΑΛΑΣΚΑΣ
www.untitledimages.gr

A black and white photograph showing a hand in silhouette, pointing upwards with the index finger. The background is a blurred interior space, possibly a classroom or lecture hall, with a table and chairs visible. The lighting is dramatic, highlighting the hand against the darker background.

ντής του Ιρλανδικού Κέντρου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Εθνικό Πανεπι-
μεων στη Λωρίδα της Γάζας, το ρατσισμό, τη θανατική ποινή, το Διεθνές Ποινικό

Tον Μάιο του 2009 βρέθηκε για πρώτη φορά στο Γκάλγουι της Ιρλανδίας για την παρακολούθηση ενός συνεδρίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανθρωπολογία που συνδιοργανωνόταν από το πανεπιστήμιο του Νταντύ (Dundee) και το Κέντρο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Εθνικού Πανεπιστημίου της Ιρλανδίας στο Γκάλγουι. Κατά τη διάρκεια του εξαιρετικού εκείνου συνεδρίου είχα την ευκαιρία να γνωρίσω πολλές ενδιαφέρουσες προσωπικότητες και να λάβω μάλιστα και μια συνέντευξη από τη διάσημη ανθρωπολόγο Σου Μπλακ (Sue Black), την οποία δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος. Ωστόσο, δεν κατόρθωσα τελικά να συνομιλήσω και με τον διάσημο καθηγητή στα ανθρώπινα δικαιώματα και το διεθνές ποινικό δίκαιο Γουίλιαμ Σάμπας, ο οποίος είναι διευθυντής του εν λόγω Κέντρου, λόγω του ασφυκτικού προγράμματός του εκείνο τον καιρό ανά την Ευρώπη. Κατά έναν παράδοξο όμως τρόπο, αυτό κατέστη δυνατόν λίγους μόνο μήνες μετά, όταν τον Σεπτέμβριο του 2009 ο Δρ Σάμπας επισκέφθηκε τη Θεσσαλονίκη για να παρευρεθεί σε συνέδριο προς τιμήν της πολύτιμης καθηγήτριας διεθνούς δικαίου κ. Καλλιόπης Κούφα.

Διάβασα στο βιογραφικό σας ότι ξεκινήσατε τις σπουδές σας στην Ιστορία. Πώς γίνετε τελικά καθηγητής Νομικής;

Ουσιαστικά ποτέ δεν εργάστηκα ως ιστορικός. Απέκτησα, ωστόσο, ένα πτυχίο στην Ιστορία και την Αγγλική Φιλολογία. Το τελευταίο έτος των σπουδών μου, όταν έπρεπε να διαλέξω την κύρια κατεύθυνση του πτυχίου μου, επέλεξα την Ιστορία. Θα μπορούσα κάλλιστα όμως να είχα επιλέξει την Αγγλική Φιλολογία, την οποία αγαπώ. Και μετά εργάστηκα ως δημοσιογράφος για πέντε-έξι χρόνια περίπου. Τότε ήταν που αποφάσισα να σπουδάσω Νομικά. Ήθελα να ασχοληθώ με κάτι πιο δραστήριο και δεν μπορούσα να πιστέψω ότι θα ασχολούμαι με την δημοσιογραφία για τα επόμενα 30 χρόνια. Έτσι γράφτηκα στη Νομική Σχολή και μετά ξεκίνησα να εργάζομαι ως καθηγητής νομικής.

Τι ακριβώς κάνατε όταν εργαζόσασταν ως δημοσιογράφος;

Εργάστηκα στο λεγόμενο «επιχειρηματικό τύπο» και επιμελούμουν περιοδικά εμπορικού και επιχειρηματικού ενδιαφέροντος.

Συγκεκριμένα, ασχολήθηκα με την επιμέλεια περιοδικών για την δημόσια χαρτοβιομηχανία του Καναδά, για την μεταλλευτική βιομηχανία και την βιομηχανία παιχνιδιών. Αυτή ήταν λοιπόν η πρώτη μου εργασία, την οποία άσκησα για πέντε με έξι χρόνια. Στη συνέχεια αποφάσισα να γραφτώ στη Νομική Σχολή. Ακόμη και τότε όμως συνέχισα να εργάζομαι ως ανεξάρτητος δημοσιογράφος μερικής απασχόλησης κυρίως για τον επιχειρηματικό τύπο, προκειμένου να κερδίζω τα προς το ζην και να τελειώσω τη Νομική.

Αυτό είναι κάτι που δεν διαβάζει κανείς στο βιογραφικό σας νομίζω!

Όχι, μπορείτε να το βρείτε «θαμμένο» κάπου στο βιογραφικό μου. Αν κοιτάξετε προσεκτικότερα θα διαβάσετε ότι εργάστηκα για έναν εκδοτικό οίκο. Ωστόσο, ήταν μια πολύ χρήσιμη πρώτη εργασιακή εμπειρία, καθώς μου έμαθε το πώς να γράφω και η συγγραφή είναι το αντικείμενό μου ως ακαδημαϊκός. Γράφω πολύ και όταν οι άνθρωποι συχνά με ρωτάνε πώς είμαι τόσο παραγωγικός και πώς μπορώ να εκδίδω τόσες πολλές μελέτες και βιβλία, εγώ τους απαντώ ότι αυτό οφείλεται στο ότι έμαθα να γράφω στην πρώτη μου δουλειά!

Όντως σκόπευα να σας ρωτήσω το ίδιο γιατί, μοιλονότι γνωρίζω το υψηλής ποιότητάς σας έργο στους τομείς του διεθνούς ποινικού δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εξεπλάγη όταν διάβασα για τα 18 τουλάχιστον βιβλία σας και τα 200 άρθρα.

Είναι μια ικανότητα που απέκτησα. Θεωρώ ότι πολλοί ακαδημαϊκοί δεν μαθαίνουν πολύ καλά να γράφουν, ίσως διότι δεν διδάσκονται τη συγγραφή ή επειδή δεν την εξασκούν ή δεν την εκτιμούν. Όταν όμως εργάζεσαι ως δημοσιογράφος είσαι υποχρεωμένος να γράφεις καθημερινά κάποιες χιλιάδες λέξεις, διαφορετικά δεν είσαι σωστός επαγγελματίας. Έτσι λοιπόν έμαθα να γράφω πολύ, και το γεγονός αυτό με βοήθησε να είμαι παραγωγικός συγγραφέας.

Και πώς κατορθώνετε να διατηρείτε συγχρόνως τρεις θέσεις διδασκαλίας σε διαφορετικά πανεπιστήμια;

Αυτή τη στιγμή διατηρώ μόνο δύο θέσεις καθώς η συνεργασία που είχα με το Πανεπιστήμιο του Κουίνς (Queens) έχει πλέον

“Υπάρχει μια τάση να πιστεύουμε ότι στη Γάζα διαπράχθηκαν χειρότερα εγκλήματα απ’ ό,τι στο Αφγανιστάν. Πολλοί άνθρωποι παγκοσμίως είναι ταραγμένοι με τις φρικαλεότητες στη Γάζα επειδή οι Ισραηλινοί εξακολουθούν να αρνούνται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης στους Παλαιστίνιους.”

ολοκληρωθεί. Έχω μια θέση πλήρους απασχόλησης στην Ιρλανδία και πριν από κάποια χρόνια δύο Πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου μου προσέφεραν θέσεις διδασκαλίας μέσω εξάμηνων συμβάσεων. Έτσι λοιπόν δίδασκα στο Πανεπιστήμιο του Κούινς στο Μπέλφαστ, αλλά αυτή η συνεργασία έληξε τώρα. Διδάσκω όμως ακόμη στο Πανεπιστήμιο του Γουόρικ (Warwick) στο Ηνωμένο Βασίλειο και το Πανεπιστήμιό μου το δέχεται αυτό επειδή είναι κάτι συνηθισμένο για έναν ακαδημαϊκό να διατηρεί μια δεύτερη πανεπιστημιακή έδρα και να εργάζεται με μερική απασχόληση και σε κάποιο άλλο πανεπιστήμιο.

Διατηρείτε επίσης ένα ενδιαφέρον ιστολόγιο (blog) στο οποίο γράφετε τακτικά, αναενώνετε συστηματικά και δημοσιεύετε χρήσιμες και ορισμένες φορές λιγότερο γνωστές πληροφορίες για το διεθνές ποινικό δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Πώς αποφασίσατε να το κάνετε αυτό;

Ξεκίνησα τη δημιουργία του ιστολογίου δυόμιση χρόνια πριν όταν ήμουν σε ακαδημαϊκή άδεια. Είχα ένα ακαδημαϊκό έτος άδεια μετά από οκτώ χρόνια εργασίας στο Πανεπιστήμιο της Ιρλανδίας και ήθελα να βρω έναν τρόπο για να διατηρήσω επαφή με τους διδακτορικούς μου φοιτητές. Συνήθιζα να τους στέλνω υλικό, πράγματα που τους ενδιέφεραν και έτσι κάποιος μου πρότεινε ότι ο καλύτερος τρόπος για να συνεχίσω να το κάνω αυτό θα ήταν να δημιουργήσω ένα ιστολόγιο.

Λίγο μετά αποφάσισα να επιτρέψω ελεύθερα την πρόσβαση σ' αυτό ώστε όλοι να μπορούν να διαβάσουν τις αναρτήσεις μου εκεί. Και τώρα πολλοί άνθρωποι ανά την υφήλιο διαβάζουν το ιστολόγιό μου. Δεν αφιερώνω πολύ χρόνο σε αυτό, αλλά κατά τη διάρκεια της εργασίας μου μαθαίνω ενδιαφέροντα πράγματα και συχνά βρίσκω έγγραφα ή υλικό τα οποία ενδεχομένως δεν θα ήταν διαθέσιμα ή δεν θα περιέρχονταν στην αντίληψη κάποιου άλλου υπό κανονικές συνθήκες. Γι' αυτό το λόγο λοιπόν δημοσιοποιώ το υλικό στο ιστολόγιό μου και ορισμένες φορές εκφράζω επίσης την γνώμη μου για συγκεκριμένα θέματα.

Είναι κάτι προσωπικό, προσπαθώ ωστόσο να μην γράφω για τον εαυτό μου ή να ανεβάζω λόγου χάριν φωτογραφίες των εγγονών μου, αν και θα το ήθελα πολύ! Το ιστολόγιο φαίνεται να έχει ανταπόκριση. Οι άνθρωποι το εκτιμούν και μέσω των στατιστικών στοιχείων της Google διαπιστώνω ότι πολλές εκατοντάδες άνθρωποι διαβάζουν το ιστολόγιό μου καθημερινά.

Επιπλέον είστε Διευθυντής του Ιρλανδικού Κέντρου Προστασίας Ανθρώπινων Δικαιωμάτων στο Εθνικό Πανεπιστήμιο της Ιρλανδίας στο Γκόλγουι και θα ήθελα να σας ρωτήσω –σ' αυτό το σημείο θα γίνω λίγο προκλητικός– πώς αισθάνεστε που είστε Διευθυντής ενός Κέντρου Προστασίας των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων σε μια εποχή όπου υπάρχουν στην Ιρλανδία πολλές εκδηλώσεις ρατσισμού και τα ανθρώπινα δικαιώματα παραβιάζονται συχνά λόγω λήψης «αντιτρομοκρατικών μέτρων»;

Πρώτα απ' όλα το γεγονός ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορεί να παραβιάζονται σε μια χώρα δεν αποτελεί σίγουρα βάσιμο λόγο για την ανυπαρξία ενός κέντρου προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κάποιος μάλιστα μπορεί να θεωρήσει ότι είναι όλο και πιο σημαντικό να υπάρχει ένα τέτοιο κέντρο σε μια χώρα όπου παρατηρούνται παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ωστόσο, η Ιρλανδία έχει επίσης ορισμένα ελκυστικά ποιοτικά χαρακτηριστικά αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αποτελεί ίσως τη μόνη χώρα στη Δυτική Ευρώπη, η οποία δεν διαθέτει κάποια ευρύτερα γνωστή ακροδεξιά ομάδα ή ρατσιστικό πολιτικό κόμμα. Στη Βρετανία, στη Γαλλία και στην Ολλανδία υπάρχουν τέτοια κόμματα και ομάδες. Πιστεύω ότι είμαστε η μόνη χώρα όπου οι πλέον απαίσιοι άνθρωποι που τάσσονται κατά των μεταναστών είναι ελάχιστοι και αφανείς, αφού παραμένουν «εκτός ραντάρ». Με άλλα λόγια, δεν εμφανίζονται στην κεντρική πολιτική σκηνή ή στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Ωστόσο, γνωρίζω ότι στην Ελλάδα και στις ΗΠΑ, παραδείγματος χάριν, υπάρχουν ραδιοφωνικοί παραγωγοί που είναι εξτρεμιστές και ρατσιστές. Έτσι, αυτό αποτελεί μια ελκυστική πλευρά της πολιτικής κατάστασης στην Ιρλανδία που μου αρέσει. Βέβαια, η Ιρλανδία είναι μια πρώην αποικία κι αυτό έχει αφήσει στους Ιρλανδούς ένα σημάδι. Τους κάνει διαφορετικούς από κάθε άλλο κάτοικο της Δυτικής Ευρώπης. Νομίζω ότι αυτό οφείλεται στο γεγονός πως στο παρελθόν η χώρα είχε αποτελέσει αποικία, δηλαδή το ότι οι Ιρλανδοί θυμούνται ακόμη τα δεινά στα οποία υποβλήθηκαν ως αποικιοκρατούμενοι αλλά και ότι μετέπειτα όταν ανεξαρτητοποιήθηκαν εξακολούθησαν να είναι κράτος μεταναστών. Μια κατάσταση όχι διαφορετική από την Ελλάδα, με τη διαφορά όμως ότι η ιρλανδική διασπορά ίσως να είναι πιο σημαντική από την ελληνική, τουλάχιστον σήμερα.

Έτσι επειδή έχουν βιώσει για καλά το ρατσισμό και τη δυστυχία των μεταναστών συμπάχουν μαζί τους.

Και η Κύπρος υπήρξε επίσης Αγγλική αποικία...

Ναι, φυσικά η Κύπρος. Μίλησα όμως για την Δυτική Ευρώπη.

Πράγματι, έχετε δίκιο!

Οι Κύπριοι και οι Ιρλανδοί έχουν επίσης δεσμούς μεταξύ τους. Την δεκαετία του '50 λέγεται ότι άνδρες του IRA φυλακίζονταν μαζί με άνδρες του ΕΟΚΑ στις ίδιες φυλακές κάπου στην Αγγλία. Έτσι οι Ιρλανδοί ταυτίζονται με όλες τις πρώην αποικίες, ιδιαίτερα τις Βρετανικές, και υποστήριζαν θερμά το κίνημα για την ανεξαρτησία της Ινδίας επίσης. Κι αυτό είναι τμήμα της παράδοσής τους. Σίγουρα όμως και οι Ιρλανδοί έχουν μια σκοτεινή, δυσάρεστη πλευρά. Μπορεί να γίνουν πολύ αδιάλλακτοι με τον δικό τους τρόπο. Είναι ένα στοιχείο της κουλτούρας τους ιδιαίτερα στη Βόρεια Ιρλανδία. Θέλω να είμαι πολύ προσεκτικός προτού παρουσιάσω μια ωραιοποιημένη εικόνα, γιατί στη Βόρεια Ιρλανδία υπάρχουν πολύ άσχημα παραδείγματα έλλειψης ανεκτικότητας τα τελευταία 30 χρόνια και αυτό συνεχίζεται μέχρι σήμερα και βλέπουμε τη μάστιγα του ρατσισμού ιδιαίτερα εκεί όπου έλαβε χώρα η κύρια διαμάχη μεταξύ των δύο κοινοτήτων, των Καθολικών και των Προτεσταντών. Τώρα που η διαμάχη έχει υποχωρήσει, στρέφονται προς άλλες μειονότητες, κυρίως εναντίον αυτών που ονομάζονται «Ρόμα», ίσως επειδή είναι ρουμανικής εθνικότητας. Έχουν εκδηλωθεί επίσης και ορισμένα φρικτά περιστατικά εναντίον Ασιατών θυμάτων στη Βόρεια Ιρλανδία.

Άρα, συνοψίζοντας, θα ήταν ακριβές αν κάποιος έλεγε ότι ενώ η ένταση μεταξύ Προτεσταντών και Καθολικών στη Βόρεια Ιρλανδία έχει υποχωρήσει αρκετά, εντάσεις εναντίον των Ρόμα ή άλλων μειονοτήτων έχουν αναδυθεί τώρα στην επιφάνεια;

Θα θέλαμε να πιστεύουμε ότι η Βόρεια Ιρλανδία έχει θεραπευτεί από αυτά τα προβλήματα, αλλά ίσως θα μπορούσαμε να παρομοιάσουμε την κατάσταση με κάποιον που πάσχει από καρκίνο, και αφού υποβληθεί σε χημειοθεραπεία, έχουν πέσει όλα τα μαλλιά του κι έχει φτάσει σε πολύ άσχημη κατάσταση,

ο καρκίνος φαίνεται να θεραπεύεται. Δεν γνωρίζουμε ωστόσο αν πρόκειται να ξαναεμφανιστεί. Και βλέπουμε να επανέρχεται μέσα από αυτές τις αντιδράσεις εναντίον αυτών των ομάδων. Αυτοί λοιπόν οι άνθρωποι στην Ιρλανδία είναι ιδιαίτερα ανήσυχoi επειδή η Βόρεια Ιρλανδία δεν έχει επιλύσει ακόμη τα προβλήματα της. Φαίνεται ότι ο ρατσισμός εκεί έχει τόσο βαθιές ρίζες εξαιτίας των συγκρούσεων που συνέβησαν τα τελευταία τριάντα χρόνια. Είναι πολύ δύσκολο για αυτούς να το ξεπεράσουν. Το βασικότερο θέμα όμως είναι πως τώρα η κατάσταση στη Βόρεια Ιρλανδία είναι ειρηνική.

Ευτυχώς άνθρωποι σαν κι εσάς που βιώσατε πολύ σημαντικότερες εμπειρίες, όπως το να συμμετάχτε στην Επιτροπή Αλήθειας και Συμφιλίωσης στη Σιέρα Λεόνε, είστε σε θέση να συνδράμετε την πολιτεία εφόσον απαιτηθεί. Μπορείτε να μας πείτε λίγα πράγματα «εκ των έσω» για την αποστολή σας αυτή;

Αφιέρωσα δύο χρόνια της ζωής μου στην Επιτροπή Αλήθειας και Συμφιλίωσης στη Σιέρα Λεόνε (2002-2004). Η Επιτροπή βασίστηκε στο μοντέλο της Επιτροπής Αλήθειας και Συμφιλίωσης της Νότιας Αφρικής, δεδομένου ότι οι συνθήκες ήταν σχεδόν όμοιες. Δεν είχαν καθιερωθεί «Απαρτχάιντ» στη Σιέρα Λεόνε, αλλά πολυετής εμφύλιος πόλεμος κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90. Και έτσι αποφασίστηκε μετά τη λήξη του πολέμου η σύσταση μιας Επιτροπής Αλήθειας και Συμφιλίωσης. Η αιτιολογία ή το σκεπτικό ήταν παρόμοιο με αυτό της Νότιας Αφρικής, δεδομένου ότι κι αυτή ήταν ένα υποκατάστατο ποινικών διώξεων. Έδωσαν αμνηστία σε όλους στη Σιέρα Λεόνε όπως έγινε και στη Νότια Αφρική, αλλά υποστήριξαν ότι δεν μπορούσε να δοθεί απλώς αμνηστία, θα έπρεπε με τον ένα ή τον άλλο τρόπο να αποδοθούν και ευθύνες για τις πράξεις. Έτσι λοιπόν συστάθηκε η Επιτροπή την οποία αποτελούσαν τέσσερα μέλη από τη Σιέρα Λεόνε και τρεις ξένοι: εγώ ήμουν ένας από αυτούς. Οι άλλοι δύο ήταν Αφρικανοί, οπότε εγώ ήμουν ο μόνος μη Αφρικανός στην Επιτροπή. Εργάστηκε εκεί για περίπου δύο έτη. Το 2004 δημοσιεύσαμε μια έκθεση που είχε μικρό αντίκτυπο, επειδή ο τότε πρόεδρος απέρριπτε μάλλον τα πορίσματά της, διότι οι συστάσεις που περιέχονταν σ' αυτή αντιτίθονταν στην πολιτική του. Παραδείγματος χάριν, η πρώτη μας σύσταση ήταν η κατάργηση της θανατικής ποινής και αυτός την απέρ-

☝☝ Το να προσποιούμαστε ότι δεν κάνουμε πολιτικές επιλογές, όπως γίνεται σήμερα, είναι λάθος. Γιατί διώκουμε τον Πρόεδρο του Σουδάν για το Νταρφούρ και όχι τον πρόεδρο του Ισραήλ για τη Γάζα; Εξαιτίας της πολιτικής. ☝☝

ριπτε. Όμως το κόμμα του έχασε στις τελευταίες προεδρικές εκλογές και ο νέος πρόεδρος ανακοίνωσε ότι η εφαρμογή των συστάσεων της Επιτροπής αποτελούν μέρος της πολιτικής του. Έτσι, είμαι αισιόδοξος ότι αυτό θα συμβεί. Η Σιέρα Λεόνε είναι μια χώρα που βρίσκεται σε πολύ άσχημη κατάσταση. Είναι μια από τις φτωχότερες χώρες στον κόσμο. Και οι άνθρωποι εκεί είναι αποκαρδιωμένοι, απογοητευμένοι και δυστυχισμένοι για την κατάληξη της χώρας τους. Εργαστήκαμε πάνω σ' αυτό και κάναμε το καλύτερο δυνατόν, αλλά η κατάσταση παραμένει συνολικά δύσκολη.

Η Επιτροπή Αλήθειας και Συμφιλίωσης εξέδωσε λοιπόν μια έκθεση το 2004 αλλά τα πορίσματά της δεν θα εφαρμοστήκαν ποτέ έως σήμερα!

Σωστά. Ένα μεγάλο μέρος της έκθεσης παρουσίαζε απλώς μια ανάλυση της σύρραξης και σε κάποιο βαθμό, παρείχε στους ανθρώπους της Σιέρα Λεόνε μια αφήγηση, μια εξήγηση της εμφύλιας σύρραξης. Μια εξήγηση που αναφέρεται σε όσα πέρασαν έτσι ώστε να την κατανοήσουν και να προχωρήσουν μπροστά ως έθνος. Και νομίζω ότι η συγκεκριμένη αποστολή το παρείχε μάλλον αυτό στη Σιέρα Λεόνε. Αλλά αρκετές από τις συστάσεις, όπως παραδείγματος χάριν η κατάργηση της θανατικής ποινής, δεν έχουν εφαρμοστεί ακόμη.

Απομακρυνόμενοι τώρα από την Αφρικανική ήπειρο τι γνώμη έχετε για τις τελευταίες εξελίξεις στην Ιαπωνία, σχετικά με την κατάργηση της θανατικής ποινής;

Είμαι πολύ ευχαριστημένος φυσικά. Η Ιαπωνία δεν κατήργησε τη θανατική ποινή. Διεξήχθησαν ωστόσο εκλογές στην Ιαπωνία τον Αύγουστο του 2009, οι οποίες ανέδειξαν μια νέα κυβέρνηση. Η νέα κυβέρνηση διόρισε έναν άλλο Υπουργό Δικαιοσύνης, ένα άτομο που είναι κατά της θανατικής ποινής. Και όλοι είναι πολύ αισιόδοξοι τώρα επειδή στην Ιαπωνία, ο Υπουργός Δικαιοσύνης είναι αυτός που αποφασίζει για το εάν θα επιβληθεί η θανατική ποινή ή όχι. Αυτό σημαίνει ότι οι δικαστές μπορεί να συνεχίσουν να καταδικάζουν ανθρώπους σε θανατική ποινή, αλλά ο Υπουργός Δικαιοσύνης θα αρνείται να την επιβάλλει. Και αυτός είναι ο τρόπος διά του οποίου πολλές χώρες προχώρησαν στην πλήρη κατάργηση της θανατικής ποινής. Τον Ιανουάριο του 2009 μάλιστα με είχε προσκαλέσει στην Ιαπωνία η Ένωση των

Δικηγορικών Ιαπωνικών Συλλόγων για να δώσω μια διάλεξη για την θανατική ποινή, επειδή είχε σημειωθεί μια ιδιαίτερα απρόσμενη αύξηση τα προηγούμενα δύο χρόνια στον αριθμό των εκτελέσεων. Και αυτό ήταν ιδιαίτερα ανησυχητικό καθώς παγκοσμίως ο αριθμός επιβολής θανατικών ποινών παρουσίαζε ύφεση. Αυτό, λοιπόν, μας απασχόλησε ιδιαίτερα και τώρα φαίνεται ότι έχει εμφανιστεί μια φωτεινή πλευρά, παρόλο που η Ιαπωνία δεν έχει καταργήσει πλήρως τη θανατική ποινή.

Όμως εάν θυμάμαι καλά, υπήρξαν και άλλοτε φορές στο πρόσφατο παρελθόν που η Ιαπωνία είχε «παγώσει» προσωρινά την θανατική ποινή και στην συνέχεια την εφάρμοσε ξανά. Υπάρχει κάτι το οποίο να μας κάνει περισσότερο αισιόδοξους αυτή τη φορά;

Ναι, επειδή τώρα ξέρουμε ότι αυτό οφείλεται σε μια πολιτική απόφαση των ατόμων που βρίσκονται στην εξουσία να μην επιβάλλουν τη θανατική ποινή. Υπάρχει ένα σημάδι από την κυβέρνηση πως η θανατική ποινή δεν θα εφαρμοστεί γιατί είναι αντίθετη με αυτή. Στο παρελθόν, ωστόσο, δεν γνωρίζαμε εάν η θανατική ποινή θα εφαρμοζόταν στην Ιαπωνία ή όχι. Και αυτό είναι σίγουρα το θετικό.

Γράψατε ένα σημαντικό βιβλίο για τη θανατική ποινή το οποίο έχει επανεκδοθεί πολλές φορές. Υπάρχει περίπτωση να υπάρξει κάποια νέα έκδοση στο μέλλον λόγω των εξελίξεων στην Ιαπωνία ή άλλου παγκοσμίως;

Το βιβλίο στο οποίο αναφέραστε ήταν ουσιαστικά η διδακτορική μου διατριβή και έχει εκδοθεί ήδη τρεις φορές. Αναφέρεται στο διεθνές δίκαιο και την θανατική ποινή και δεν ξέρω εάν θα υπάρξει και άλλη έκδοση. Προς το παρόν ασχολούμαι με μια έκθεση προς τα Ηνωμένα Έθνη. Τα Ηνωμένα Έθνη παρουσιάζουν μια έκθεση που αποτελεί σημείο αναφοράς για τη θανατική ποινή παγκοσμίως. Αυτή γίνεται κάθε πέντε έτη. Έτσι αυτό το χρόνο μου ζήτησαν να συμμετάσχω ως σύμβουλος στη σύνταξη της έκθεσης. Αυτή τη στιγμή ασχολούμαι με την έκθεση η οποία θα ολοκληρωθεί το Δεκέμβριο του 2009 και θα εκδοθεί σύντομα. Είναι κάτι που λαμβάνει χώρα κάθε πέντε έτη από το 1970 και είναι ένας καλός τρόπος παρακολούθησης της προσπάθειας που καταβάλλεται για την κατάργηση της θανατικής ποινής.

“Μετά απ’ όλη αυτή την προσπάθεια και την ενέργεια για τη δημιουργία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου τα τελευταία 50 χρόνια, αν οι μόνες ποινικές δίωξεις που μπορούν ν’ ασκηθούν είναι για τη στρατολόγηση παιδιών σε χώρες της Κεντρικής Αφρικής, τότε αυτό προκαλεί απογοήτευση.”

Εάν δεν κάνω λάθος το τελευταίο σας βιβλίο δεν αφορά τη θανατική ποινή αλλά τη γενοκτονία.

Ναι, πράγματι. Είναι επίσης ένα βιβλίο το οποίο έχει εκδοθεί για δεύτερη φορά. Έγραψα αυτό το βιβλίο για την Σύμβαση της Γενοκτονίας, που εκδόθηκε το 2000 και η δεύτερη έκδοση κυκλοφόρησε στις αρχές αυτού του έτους, καθώς έκτοτε υπήρξαν πολύ σημαντικές νομικές εξελίξεις, διότι περιλαμβάνει όλες τις σημαντικές δικαστικές αποφάσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου, του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την πρώην Γιουγκοσλαβία, ακόμη και του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου που εκδόθηκαν τα τελευταία εννιά χρόνια για τη γενοκτονία. Η δεύτερη έκδοση του βιβλίου μου λοιπόν καταγράφει αυτή την εξέλιξη. Το τελευταίο μου βιβλίο, όμως, το οποίο αναμένεται να κυκλοφορήσει σύντομα, είναι ένας κατ' άρθρο σχολιασμός του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.

Προτού μιλήσουμε για το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο θα ήθελα να σας ρωτήσω μερικά ακόμη πράγματα για τη γενοκτονία. Σκεφθήκατε ποτέ προτού προχωρήσετε στην ενημέρωση του βιβλίου σας με νέα στοιχεία και την επανέκδοσή του ότι πρόκειται για ένα θέμα για το οποίο πολλά άρθρα και βιβλία είχαν ήδη δημοσιευθεί και επομένως ότι το παραπάνω γεγονός αποτελούσε ίσως ένα σημαντικό εμπόδιο;

Όταν κυκλοφόρησε η πρώτη έκδοση του βιβλίου το 2000 δεν είχε γραφτεί κάποιο βιβλίο για τη γενοκτονία που να προσέγγιζε το θέμα από τη νομική σκοπιά μετά το 1959, δηλαδή για 40 και πλέον χρόνια. Είχαν γραφτεί πολλά βιβλία για τη γενοκτονία από ιστορικούς και κοινωνικούς επιστήμονες όμως οι νομικοί είχαν κατά κύριο λόγο αγνοήσει το θέμα. Είχαν δημοσιευτεί βέβαια ορισμένα νομικά άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά όμως ποτέ κανείς δεν είχε γράψει ένα βιβλίο. Το βιβλίο μου, λοιπόν, αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια ανάλυσης του συγκεκριμένου θέματος σε μια περίοδο σαράντα ετών. Έτσι, κατέστη σύντομα ένα σημείο αναφοράς για την επιστημονική συζήτηση που λάμβανε χώρα. Και στη συνέχεια όλες οι αποφάσεις που λήφθηκαν μετά το 2000 για το ζήτημα της γενοκτονίας αναφέρονταν στο βιβλίο μου. Συζητούσαν για το βιβλίο μου στο Ειδικό Δικαστήριο της Γιουγκοσλαβίας, στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και το Διεθνές Δικαστήριο Απονομής Δικαιοσύνης. Και έπειτα ήταν η σειρά μου να επιστρέψω σχολιάζοντας τις

αποφάσεις. Έτσι αποτέλεσα μέρος της νομολογίας μέσω της ακαδημαϊκής μου συμβολής. Μετά τον δικαστικό αναστοχασμό και το πώς οι δικαστές προσέγγιζαν το ζήτημα ήταν η κατάλληλη στιγμή για να κυκλοφορήσει μια νέα έκδοση του βιβλίου. Και είναι αλήθεια ότι μετά το 2000 αρκετοί άνθρωποι έγραψαν για τη γενοκτονία, αλλά αφού το δικό μου βιβλίο ήταν το πρώτο στη σύγχρονη περίοδο, ήταν σειρά μου τώρα να αναθεωρήσω το βιβλίο υπό το πρίσμα των νέων υποθέσεων.

Πηγαίνοντας τώρα στα ζητήματα του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, όταν διάβασα τις απόψεις σας για το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο και το ένταλμα σύλληψης του Πρόεδρου του Σουδάν, Ομάρ Χασάν Αχμέντ Αλ-Μπασίρ (Omar Hassan Ahmad al-Bashir), εξεπλάγην ιδιαίτερος καθώς διαπίστωσα ότι οι απόψεις σας ταυτίζονταν στο θέμα αυτό με τις γνώμες «τρελών» και «αιρετικών» ατόμων όπως αυτή του γνωστού ιστορικού στο διαδίκτυο, Γουέμπστερ Τάρπλεϊ (Webster Tarpley), ο οποίος τονίζει ότι η επικέντρωση του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου στο Σουδάν υποκρύπτει μια συγκεκριμένη πολιτική ατζέντα.

Επιτρέψτε μου καταρχάς να πω ότι μολονότι είμαι υποστηρικτής του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, είμαι ωστόσο επικριτικός για συγκεκριμένες του ενέργειες και ιδιαίτερα ανήσυχος για τον πολιτικό του προσανατολισμό. Θεωρώ ότι οι περισσότεροι άνθρωποι που δουλεύουν για το Δικαστήριο ή γύρω από αυτό και το υποστηρίζουν θα έλεγαν ότι το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο δεν έχει καμία πολιτική ατζέντα και ότι δεν αποτελεί πολιτικό οργανισμό. Αρκετοί άνθρωποι έχουν υποστηρίξει την άποψη ότι το Δικαστήριο αποτελεί μια σπουδαία βελτίωση των προηγούμενων Ειδικών Διεθνών Ποινικών Δικαστηρίων (Δικαστήριο της Νυρεμβέργης, Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία κ.ο.κ.), επειδή αυτά είχαν μια πολιτική διάσταση. Έτσι, σύμφωνα με τη γνώμη τους, η Νυρεμβέργη ήταν μια αποτυχημένη προσπάθεια γιατί ήταν οι νικητές εκείνοι που δώκανε ποινικά τους ηττημένους. Όταν το Ειδικό Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία ιδρύθηκε, ο περισσότερος κόσμος θεώρησε ότι αποτελούσε ένα βήμα προόδου επειδή δεν είχε συσταθεί από τα θύματα, αλλά όλοι γνωρίζουν ότι είχε συσταθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας και επειδή είχαμε ιδρύσει Ειδικό Δικαστήριο για

την πρώην Γιουγκοσλαβία αλλά όχι για το Ισραήλ. Αυτή είναι η πολιτική διάσταση των σύγχρονων ειδικών ποινικών δικαστηρίων. Επειδή απλά το Συμβούλιο Ασφαλείας, όπως ξέρετε, δεν ιδρύει ειδικά δικαστήρια που να έρχονται σε σύγκρουση με τις πολιτικές των μόνιμων μελών του.

Έτσι οι άνθρωποι τώρα λένε ότι το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο είναι απρόσβλητο από πολιτικές σκοπιμότητες. Τονίζουν, επίσης, ότι το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο έχει έναν θεσμικά ανεξάρτητο εισαγγελέα που δεν άγεται και φέρεται από πολιτικές σκοπιμότητες. Εγώ, όμως, δεν το πιστεύω αυτό. Θεωρώ ότι χρειάζεται να λαμβάνονται πολιτικές αποφάσεις και ότι ο Εισαγγελέας τις έχει πάρεσι όταν επιλέγει σε ποιες χώρες θα επικεντρώσει την προσοχή του και ποιους θα διώξει στις χώρες αυτές. Στην Ουγκάντα, παραδείγματος χάριν, οι Εισαγγελείς διώξαν του αντάρτες και όχι την κυβέρνηση. Και στο Σουδάν πιστεύω ότι αυτές επίσης ήταν πολιτικές επιλογές. Ειλικρινά πιστεύω ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερη πολιτική πράξη από το να διώξεις τον Πρόεδρο μια χώρας και δεν με έπεισε καθόλου η εξήγηση του Εισαγγελέα. Όταν έδωσε συνέντευξη τον Ιούλιο 2008 στο CNN είπε: «Είμαι ο Εισαγγελέας που διερευνώ την υπόθεση και ακολουθώ τα αποδεικτικά στοιχεία», σαν να ήταν ένας σύγχρονος Σέρλοκ Χολμς που ακολουθεί τα στοιχεία για να ανακαλύψει το δολοφόνο. Και αυτό είναι ανακριβές. Αυτό που συμβαίνει είναι ότι οι Εισαγγελείς λαμβάνουν πολιτικές αποφάσεις που θέτουν πριν από την άσκηση μιας δίωξης. Έτσι δεν θεωρώ ότι είναι λογικό να προσποιούμαστε ότι αυτό δεν συμβαίνει.

Πιστεύω ότι ένα από τα προβλήματα της Διεθνούς Δικαιοσύνης αυτή τη στιγμή και ιδιαίτερα με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο είναι ότι υπάρχει πολιτική διάσταση σε αυτό και ότι είναι αναπόφευκτη. Θεωρώ ότι η άποψη πως μπορούμε να την αποφύγουμε και πως στόχος μας πρέπει να είναι η απομάκρυνση της πολιτικής διάστασης από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο είναι λανθασμένη. Δεν νομίζω ότι πρέπει να απομακρύνουμε το πολιτικό στοιχείο. Είναι μια πολιτική επιχείρηση και δεν θεωρώ ότι αυτό θα κάνει το δικαστήριο να χάσει την αξία του. Δέχομαι ότι η Νυρεμβέργη ήταν ένα πολιτικό κόλπο. Όμως εκτιμώ τη Δίκη της Νυρεμβέργης και για μένα δεν αποτελεί κριτική το να λείπει απλά κανείς ότι οι νικητές-σύμμαχοι ήθελαν να διεξάγουν μια δίκη για να απευθύνουν κατηγορίες για εγκλήματα που

διαπράχθηκαν από τους ηττημένους. Για μένα είναι κάτι εύκολο. Δεν βλέπω κάποιο σφάλμα σε αυτό. Δεν είναι λάθος να λείπει κανείς ότι υπάρχει μια τρομερή διαμάχη στην Πρώην Γιουγκοσλαβία και ότι πρέπει να απευθυνθούμε στο Δικαστήριο. Ή για παράδειγμα στην Ρουάντα, ιδρύθηκε ένα Δικαστήριο καθώς η πρώτη μεγάλη γενοκτονία του 20ου αιώνα μετά το Ολοκαύτωμα, έλαβε χώρα εκεί και είναι σημαντικό το έγκλημα της γενοκτονίας να ερευνηθεί από ένα μεταβατικό μηχανισμό, όπως το Ειδικό Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την Ρουάντα, που θα αποδώσει δικαιοσύνη. Τώρα πολλοί άνθρωποι υποστηρίζουν ότι «το Δικαστήριο της Ρουάντα πρέπει να διώξει ποινικά την άλλη πλευρά, τους Τούτσι, το Πατριωτικό Μέτωπο της Ρουάντα». Το Παρατηρητήριο Προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Watch) το απαιτεί αυτό. Υποστηρίζει, δηλαδή, ότι πρέπει να προχωρήσουν σ' αυτή την κίνηση έτσι ώστε η δικαιοσύνη να απονεμηθεί και στις δύο πλευρές και κατά μια έννοια να αποπολιτικοποιηθεί. Ωστόσο, εγώ δεν συμφωνώ. Δέχομαι απόλυτα να πει κανείς: συνέβη μια γενοκτονία, θα πρέπει να θεσπίσουμε ένα Δικαστήριο που θα ασχοληθεί με το ζήτημα, θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε τα άτομα που διέπραξαν το έγκλημα της γενοκτονίας. Δεν μας ενοχλεί αυτό.

Αυτό όμως δεν αποτελεί «μονόπλευρη δικαιοσύνη»;

Δεν έχω πρόβλημα με την μονόπλευρη δικαιοσύνη. Επειδή υπάρχει μια πολιτική διάσταση σε αυτού του είδους τη δικαιοσύνη. Και είναι αναπόφευκτο να μη λάβει κανείς πολιτικές αποφάσεις όταν επιλέγει ποιον θα διώξει ποινικά. Δεν θα ήταν ικανοποιητικό αν έλεγα ότι στη Νυρεμβέργη «θα διεξάγουμε πρώτα μια δίκη για 24 αρχηγούς Ναζι και μετά μια για 24 Αμερικάνους αρχηγούς και κατόπιν ακόμη μια για 24 Άγγλους αρχηγούς». Πιστεύω ότι αυτό θα αποτελούσε διαστρέβλωση της αλήθειας. Η διεθνής δικαιοσύνη είναι διαφορετική από την εθνική. Στη Θεσσαλονίκη, για παράδειγμα, θεωρείς και δέχεσαι ότι όλα τα σοβαρά εγκλήματα θα αντιμετωπιστούν με τον ίδιο τρόπο και αυτό είναι σωστό. Αυτό πρέπει να κάνει η εθνική δικαιοσύνη: κάθε φόνος που πραγματοποιείται στη Θεσσαλονίκη θα πρέπει να διερευνάται και να διώκεται. Δεν μπορεί και ούτε θα γίνει όμως αυτό σε διεθνές επίπεδο γιατί κάνουμε πολιτικές επιλογές. Αυτό που θέλω είναι να καταστεί σαφές το γεγονός ότι πρόκειται για πολιτικές επιλογές και κατόπιν να συζητήσουμε τις πολιτικές

Προσωπικά δεν θέλω να είμαι μέρος μιας κοινωνίας που δολοφονεί μια άλλη ανθρώπινη ζωή, ανεξάρτητα από το πόσο αυτή αξίζει να θανατωθεί.

αξίες που ενθαρρύνουν τις συγκεκριμένες επιλογές. Αυτό είναι το μόνο θέμα που έχω. Όμως το να προσποιούμαστε ότι δεν κάνουμε πολιτικές επιλογές, όπως γίνεται σήμερα, μας οδηγεί σε αδιέξοδο και είναι λάθος. Συνακλόυθα, θεωρώ ότι το να προσποιούμαστε ότι η δίκαιη του Σουδάν δεν είναι πολιτική είναι επίσης λάθος. Γιατί διώκουμε τον Πρόεδρο του Σουδάν για το Νταρφούρ και όχι τον πρόεδρο του Ισραήλ για τη Γάζα; Εξαιτίας της πολιτικής.

Έχει δημοσιευθεί πρόσφατα μια έκθεση από τον Καθηγητή Γκόλντστοουν (Goldstone) για την οποία αναρτήσατε μάλιστα κάποιες σχετικές πληροφορίες στο ιστολόγιό σας. Τι γνώμη έχετε γι' αυτή την έκθεση;

Συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό μ' αυτή την έκθεση. Γνωρίζω προσωπικά όλα τα μέλη της επιτροπής και τρέφω ιδιαίτερο σεβασμό γι' αυτά, ιδιαίτερα για τον δικαστή Γκόλντστοουν. Είναι ένας πολύ έντιμος άνθρωπος. Διενήργησαν την έρευνα σε πολύ δύσκολες συνθήκες, χωρίς καμία συνεργασία με τις Ισραηλινές αρχές και συνέταξαν την παρούσα αναφορά η οποία δεν αποτελεί δικαστική απόφαση, αλλά μια διαπίστωση των σοβαρών εγκλημάτων που διαπράχθηκαν, καθώς και του γεγονότος ότι τα σοβαρά αυτά εγκλήματα διαπράχθηκαν και από τις δύο πλευρές και ότι θα πρέπει να απονεμηθεί δικαιοσύνη. Νομίζω ότι όταν εξετάζουμε τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν στην Γάζα κατά τη σύγκρουση στα τέλη του 2008-2009, διαπιστώνουμε ότι πιθανώς αυτά δεν βρίσκονται στο ανώτατο σημείο μιας «κλίμακας ωμότητας». Και υπάρχουν πολλά μέρη παγκοσμίως όπου διεπράχθησαν χειρότερα εγκλήματα. Στη Σρι Λάνκα, για παράδειγμα, τον Μάρτιο ή Απρίλιο του 2009, η κατάσταση ήταν πολύ σοβαρότερη τόσο από την άποψη της διάπραξης ειδικών εγκλημάτων όσο και από την άποψη του αριθμού των ανθρωπίνων ζωών που χάθηκαν. Υπάρχει, λοιπόν, μια τάση να πιστεύουμε ότι στη Γάζα διαπράχθηκαν τα χειρότερα εγκλήματα και να παραβλέπουμε, λόγω χάριν, το Αφγανιστάν. Το γεγονός ότι πολλοί άνθρωποι παγκοσμίως είναι τόσο ταραγμένοι με τις φρικαλεότητες στη Γάζα δεν οφείλεται στο βομβαρδισμό των υποδομών τον Ιανουάριο και τον Δεκέμβριο του προηγούμενου έτους, αλλά στη δυσaráσκεια μας για την γενικότερη πολιτική κατάσταση εκεί. Επειδή ακριβώς εξακολουθούν να αρνούνται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης στους Παλαιστίνιους. Κατά

συνέπεια, «συνδέουμε» τη δυσaráσκεια μας με την κατάσταση των Παλαιστίνιων στη Γάζα και στη Δυτική Όχθη, όπου έχει ανυψωθεί αυτό το απαίσιο τείχος και η κατασκευη εγκαταστάσεων για εποικισμού συνεχίζεται, παρόλο που ο Ομπάμα έχει ζητήσει από τον Νετανάχου να σταματήσει. Και σίγουρα όλα αυτά παραβιάζουν το διεθνές δίκαιο και είναι εντελώς απαράδεκτα. Έτσι «συμπλέκουμε» τα ζητήματα αυτά που είναι ουσιαστικά ζητήματα αυτοδιάθεσης, με τα πολύ συγκεκριμένα εγκλήματα πολέμου που διαπράχθηκαν τον Δεκέμβριο και τον Ιανουάριο, τα οποία προφανώς ήταν σοβαρά αλλά δεν εντάσσονται στην ίδια κλίμακα με τα εγκλήματα πολέμου που διαπράττονται στο Αφγανιστάν, που διαπράχθηκαν στην Σρι Λάνκα κ.ο.κ.

Πώς αξιολογείτε την πορεία του Μορένο-Οκάμπο μέχρι σήμερα; Θεωρείτε ότι τα πράγματα θα είχαν πάρει μια άλλη τροπή αν εισαγγελέας ήταν κάποιος άλλος;

Δεν ξέρω. Είναι σαφές ότι τα πρώτα χρόνια του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου ήταν δύσκολα και πολλοί άνθρωποι απογοητεύτηκαν με την πρόοδο του ή την έλλειψη πρόδου. Και πιθανώς υπάρχουν πολλές εξηγήσεις γι' αυτό: μία ίσως να είναι ότι δεν είχαμε την τύχη να έχουμε τον καλύτερο εισαγγελέα. Ωστόσο δεν ξέρω αν κάποιος άλλος εισαγγελέας θα μπορούσε να κάνει καλύτερη δουλειά. Επειδή η εξήγηση για τις δυσκολίες του δικαστηρίου είναι περίπλοκη. Πρέπει να παίρνει δύσκολες αποφάσεις. Γνωρίζω ότι το Δικαστήριο στελεχώνεται από ένα πάρα πολύ καλό και ικανό προσωπικό κι έτσι δεν θέλω να κατηγορήσω τον Εισαγγελέα καθώς γνωρίζω ότι υπάρχουν πολύ σοβαροί και ικανοί επαγγελματίες που βάζουν τα δυνατά τους προκειμένου να λειτουργήσει το Δικαστήριο.

Ποια είναι η γνώμη σας για την πρώτη υπόθεση που ανέλαβε το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, την υπόθεση του Τόμας Λουμπάνγκα Ντυίλο;

Η δίκη είναι σε εξέλιξη. Θεωρώ και πάλι ότι αυτό δεν είναι μάλλον το πιο σοβαρό έγκλημα που πρέπει να διωχθεί. Όμως είναι μια αρχή. Είναι ένα επίτευγμα που διεξάγεται αυτή η δίκη. Αποδεικνύει ότι το δικαστήριο λειτουργεί και αυτό είναι μια πρόοδος. Όμως, προφανώς, μετά απ' όλη αυτή την προσπάθεια και την ενέργεια για τη δημιουργία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου τα τελευταία 50 χρόνια, αν οι μόνες ποινικές

“ Ο κατηγορούμενος
οφείλει να γνωρίζει πριν
από την έναρξη της δίκης
τις κατηγορίες που
τον βαρύνουν.
Εάν έπρεπε να κατηγορηθεί
και για βιασμό, έπρεπε
να έχουμε συμπεριλάβει
το συγκεκριμένο έγκλημα
στο κατηγορητήριο εξαρχής.”

διώξεις που μπορούν ν' ασκηθούν είναι για τη στρατολόγηση παιδιών σε χώρες της Κεντρικής Αφρικής, τότε αυτό προκαλεί απογοήτευση.

Διάβασα την άποψη του Καθηγητή Κασέζε (Cassese) για το θέμα, ο οποίος υποστηρίζει ότι η υπόθεση του Λουμπάγκα είναι παρόμοια με αυτή του Τάντις (υπόθεση με την οποία ξεκίνησε το Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία), υπό την έννοια ότι ο Τάντις ήταν ένας απλός στρατιώτης. Ωστόσο, ο Τόμας Λουμπάγκα εμφανίζεται να έχει σκοτώσει χιλιάδες ανθρώπους.

Ο Λουμπάγκα δεν κατηγορείται τώρα γιατί διέταξε την δολοφονία ανθρώπων. Κατηγορείται για την στρατολόγηση παιδιών. Νομίζω ότι με τη συγκεκριμένη αναλογία ο Καθηγητής Κασέζε (Cassese) δείχνει ότι ορισμένες φορές ένα ειδικό δικαστήριο χρειάζεται να ξεκινήσει με μια εύκολη υπόθεση, επειδή πρέπει σταδιακά να είναι σε θέση να αναλάβει δυσκολότερες υποθέσεις. Και ίσως δεν είναι δείγμα αδυναμίας το ότι το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο έχει ξεκινήσει το έργο του με μια υπόθεση που ίσως να μην ήταν και η πιο σοβαρή.

Πώς βλέπετε την πιθανότητα να προστεθούν στο μέλλον νέες κατηγορίες;

Με θορυβεί το γεγονός επειδή αυτό έχει συνέπειες στα δικαιώματα του κατηγορουμένου. Όλη η υπόθεση έχει να κάνει με το θέμα της στρατολόγησης παιδιών και ο συνήγορος υπεράσπισης προετοιμάστηκε να υπερασπιστεί τον εντολέα του για την κατηγορία της στρατολόγησης παιδιών και όχι για τη «μετατροπή» της στο μέσο της δίκης σε κατηγορία βιασμών. Ο κατηγορούμενος οφείλει να γνωρίζει πριν από την έναρξη της δίκης τις κατηγορίες που τον βαρύνουν. Πρόκειται λοιπόν για μια ανησυχητική εξέλιξη. Εάν έπρεπε να κατηγορηθεί και για βιασμό, έπρεπε να έχουμε συμπεριλάβει το συγκεκριμένο έγκλημα στο κατηγορητήριο εξαρχής. Και μέχρι στιγμής οι δικαστές δεν έχουν αποφασίσει ότι θα κατηγορηθεί επίσης για βιασμούς. Απλώς είπαν ότι θα πρέπει να γνωρίζει ότι υπάρχει και αυτή η πιθανότητα. Δεν γνωρίζω κανένα νομικό σύστημα που να λειτουργεί με αυτό τον τρόπο.

Εάν θα μπορούσαμε να κάνουμε μια πρόβλεψη για την εξέ-

λιξη του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την επόμενη δεκαετία, τι θα λέγαμε για την μελλοντική του πορεία;

Δεν μπορώ να προβλέψω την πορεία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Την δεκαετία του '90 ήμουν από τους πιο αισιόδοξους ανθρώπους για το εν λόγω δικαστήριο. Και θεωρώ ότι η αισιοδοξία μου αποδείχθηκε σωστή. Το δικαστήριο δημιουργήθηκε πολύ πιο γρήγορα απ' ό,τι πολλοί άνθρωποι ανέμεναν. Ήταν μια εντυπωσιακή επιτυχία τόσο από την άποψη της νομικής εξέλιξης του Καταστατικού της Ρώμης, το οποίο ξεπέρασε τις προσδοκίες των περισσοτέρων, όσο και της ταχύτητας υποστήριξης του δικαστηρίου. Το γεγονός, δηλαδή, ότι συνέλεξε 67 επικυρώσεις μέσα σε 3 έτη και 8 μήνες ήταν εκπληκτικό. Από τότε που το δικαστήριο ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2003 η πρόοδος του μειώθηκε σημαντικά. Η Διεθνής Ποινική Δικαιοσύνη βέβαια, ως φαινόμενο του Διεθνούς Δικαίου είναι κάτι που έχει αναπτυχθεί σε στάδια. Υπήρξε μια πολύ σημαντική πρόοδος στις αρχές του 1919 στο Συνέδριο Ειρήνης του Παρισιού που συνεχίστηκε για λίγο και έπειτα σταμάτησε. Από το 1921 έως το 1943 δεν υπήρξε σχεδόν καμία εξέλιξη στην Διεθνή Ποινική Δικαιοσύνη. Και μετά επανέκαμψε από το 1943 έως το 1954, μόνο και μόνο για να σταματήσει στη συνέχεια ξανά για 35 περίπου χρόνια. Οπότε το ερώτημα μου είναι «Αυτός ο κύκλος πρόκειται να επαναληφθεί; Πρόκειται για μια κυκλική διαδικασία ή έχουμε λύσει όλες τις δυσκολίες και τώρα βρισκόμαστε σε μια γραμμική ευθείας πρόοδος; Η ιστορία υποδεικνύει ότι το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο δεν προχωρά με μια ευθεία συνεχή πρόοδο. Οπότε με απασχολεί το ότι μπορεί να δούμε τον οργανισμό αυτό να αντιμετωπίζει περισσότερες δυσκολίες στο μέλλον. Δεν ξέρω την απάντηση. Ο Μαρκ Τουέιν (Mark Twain), ο γνωστός Αμερικανός συγγραφέας, είπε ότι «τίποτα δεν είναι πιο δύσκολο να προβλέψει κανείς από το μέλλον».

Τι γνώμη έχετε για τον Μπάρακ Ομπάμα; Μετά την εκλογή του, φαίνεται ότι οι ΗΠΑ έχουν αλλάξει την συμπεριφορά τους απέναντι στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο.

Στην πραγματικότητα η αλλαγή της στάσης των ΗΠΑ απέναντι στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο ξεκίνησε πριν την εκλογή του Ομπάμα, τα τελευταία έτη της διακυβέρνησης του Μπους. Η Αμερική υποστηρίζει ολοένα και περισσότερο το Δικαστήριο, ιδιαίτερα όταν διαπίστωναν τους στόχους και την κατεύθυνση

του Δικαστηρίου. Όσο, δηλαδή, το Δικαστήριο επικεντρωνόταν στην Κεντρική Αφρική και ειδικότερα στους εχθρούς της, όπως το Σουδάν, οι Αμερικάνοι έγιναν όλο και πιο ενθουσιώδεις με το Δικαστήριο. Ωστόσο, την ίδια στιγμή που η Αμερική γίνεται όλο και πιο ενθουσιώδης, η Αφρική γίνεται ολοένα και πιο ψυχρή απέναντι στο Δικαστήριο. Και νομίζω ότι υπάρχει μια σχέση μεταξύ των δύο παραπάνω γεγονότων. Είναι όπως το ψυγείο που, για να δημιουργήσει χαμηλή θερμοκρασία στο εσωτερικό του, πρέπει να απελευθερώσει θερμότητα. Ένα κλιματιστικό το οποίο, προκειμένου να δημιουργήσει δροσιά σ' ένα δωμάτιο, πρέπει να απελευθερώσει θερμότητα. Αυτή είναι η θερμοδυναμική αρχή της ανταλλαγής θερμότητας. Και νομίζω ότι αυτό ισχύει και για το Δικαστήριο. Όσο πιο ένθερμες γίνονται οι ΗΠΑ με το Δικαστήριο, κάποιοι άλλος γίνεται ψυχρότερος. Προσωπικά, προτιμούσα το Δικαστήριο όταν η Αφρική ήταν ένθερμη απέναντι στο Δικαστήριο και οι ΗΠΑ ψυχρές.

Η τελευταία μου ερώτηση αφορά και πάλι τη θανατική ποινή και με στοιχειώνει από τότε που ήμουν μεταπτυχιακός φοιτητής. Κάποια στιγμή βρέθηκα πολύ κοντά στο να λάβω μια υποτροφία για πρακτική άσκηση σε υπόθεση θανατικής ποινής στις ΗΠΑ, αλλά εξαιτίας της θέσης μου ότι εάν κάποιος μπορεί να σκεφθεί έστω και ένα μόνο πρόσωπο στη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας που θ' άξιζε τη θανατική ποινή, τότε αυτό σημαίνει ότι δεν είναι αληθινά κατά της θανατικής ποινής, ο οργανισμός Amicus αποφάσισε τελικά να μην μου τη δώσει. Υπάρχουν, άλλωστε, πολλοί άνθρωποι στο Ηνωμένο Βασίλειο που λένε: «Είμαστε κατά της θανατικής ποινής αλλά όχι για τον Οσάμα Μπιν Λάντεν». Τι απαντάτε σ' αυτό;

Νόμιζα πως θα αναφέρατε μόνο το Ισραήλ. Επειδή το Ισραήλ στην ιστορία του έχει εφαρμόσει την θανατική ποινή μόνο μία φορά, στον Άιχμαν. Το Ισραήλ δεν είναι ακόμη μια χώρα που τίθεται υπέρ της απόλυτης κατάργησης της θανατικής ποινής αλλά την έχει εκτελέσει μόνο μια φορά και νομίζω ότι την έχει επιβάλει και σε μια άλλη υπόθεση αλλά μετά διαπιστώθηκε ότι ο άνθρωπος ήταν αθώος και απελευθερώθηκε. Προσωπικά είμαι αντίθετος στη θανατική ποινή από την άποψη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Γι' αυτό πιστεύω ότι εάν κανείς σκεφθεί πως η θανατική ποινή είναι αντίθετη με τα ανθρώπινα δικαιώματα, δεν

μπορούν να γίνουν διακρίσεις. Νομίζω ότι στην πράξη πολλοί άνθρωποι αντιτίθενται στην θανατική ποινή όχι μόνο επειδή η επιβολή της αντιβαίνει στις αρχές αλλά επειδή διαπιστώνουν ότι είναι ανεφάρμοστη. Παραδείγματος χάριν, στις Ηνωμένες Πολιτείες υπάρχουν πολλοί άνθρωποι, ενδεχομένως ένας ολόενα αυξανόμενος αριθμός ανθρώπων, που θα έλεγαν ότι δεν αντιτίθενται εκ πεποιθήσεως στη θανατική ποινή, αλλά ότι είναι αδύνατο να εφαρμοστεί η θανατική ποινή με τέτοιο τρόπο που να διασφαλίζει ότι δεν θα εκτελούνται αθώοι άνθρωποι. Υπάρχει μάλιστα ένα πρόσφατο περιστατικό στις ΗΠΑ, μια περίπτωση ανθρώπου στο Τέξας που εκτελέστηκε πριν από μερικά χρόνια και ο οποίος ήταν προδήλως αθώος, αλλά καταδικάστηκε βάσει λανθασμένης εκτίμησης των εγκληματολογικών στοιχείων. Πολλοί άνθρωποι στις ΗΠΑ υποστηρίζουν ότι δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστεί η θανατική ποινή λόγω του κινδύνου να θανατωθεί ένας αθώος. Και αυτό είναι ένα πολύ καλό επιχείρημα. Όσο όμως υπάρχει κίνδυνος, δεν σημαίνει ότι είναι λάθος να εκτελείται ένας ένοχος. Αλλά πρέπει να υπάρχει αυτό ως αρχή. Δεν μπορείς να την χρησιμοποιήσεις εάν υπάρχει κίνδυνος εκτέλεσης ενός αθώου ατόμου. Ξέρω ότι άλλοι έχουν διαφορετικούς λόγους, όμως εγώ προσπαθώ να αποδείξω ότι υπάρχουν χώρες που έχουν καταργήσει τη θανατική ποινή και άνθρωποι που είναι αντίθετοι με τη θανατική ποινή όχι μόνο λόγω αρχής αλλά επειδή διαπιστώνουν τις πρακτικές δυσκολίες επιβολής της. Και αυτό θα οδηγούσε στην κατάργησή της σε πολλές χώρες. Η δική μου άποψη πάντως για τη θανατική ποινή είναι πως πρέπει να είμαστε αντίθετοι με την επιβολή της επειδή αυτή παραβιάζει την αξιοπρέπεια μας ως κοινωνία. Υπάρχουν πράγματα που δεν κάνουμε ως κοινωνία και ως άτομα λόγω της δικής μας αίσθησης αξιοπρέπειας. Και νομίζω ότι η δική μας αίσθηση αξιοπρέπειας μας υπαγορεύει να μην παίρνουμε ανθρώπινες ζωές. Προσωπικά δεν θέλω να είμαι μέρος μιας κοινωνίας που δολοφονεί μια άλλη ανθρώπινη ζωή, ανεξάρτητα από το πόσο αυτή αξίζει να θανατωθεί. Και υπάρχουν άνθρωποι που είναι πραγματικά απαίσιοι και ο κόσμος θα ήταν καλύτερος αν δεν ήταν μαζί τους. Και αν σήμερα έβγαينαν έξω από αυτό το ξενοδοχείο και τους χτυπούσε ένα φορτηγό δεν θα έστελνα ούτε λουλούδια στην κηδεία τους αλλά για μένα θα ήταν αναξιοπρεπές να τους σκοτώσω έτσι απλά. Αυτό θεωρώ ότι αποτελεί το καλύτερο επιχείρημα. Άλλοι άνθρωποι

Θεωρώ ότι πολλοί ακαδημαϊκοί είναι μαθαίνοντας πολύ καλά να γράφουν, ίσως διότι δεν διδάσκονται τη συγγραφή ή επειδή δεν την εξασκούν ή δεν την εκτιμούν.

έχουν διαφορετικά επιχειρήματα και σε καμία περίπτωση δεν θέλω να ωραιοποιήσω τους δολοφόνους. Ορισμένοι άνθρωποι που ανήκουν στο κίνημα της κατάργησης της θανατικής ποινής σκέφτονται αρκετά ρομαντικά. Ωραιοποιούν αυτούς τους απαίσιους δολοφόνους και δεν θέλω να κάνω αυτό. Αλλά πιστεύω ότι θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι ακόμη και άνθρωποι που έχουν διαπράξει ειδική εγκλήματα για τα οποία αξίζουν να στιγματιστούν, μπορεί ν' αλλάξουν και να μας εκπλήξουν με τη χρήσιμη συμβολή τους στην κοινωνία.

Ένας από τους κατηγορούμενους στη Νυρεμβέργη γλίτωσε

την θανατική ποινή. Ήταν πολύ γοητευτικός και κατάφερε να πείσει τους δικαστές να τον καταδικάσουν σε εικοσαετή κάθειρξη. Έτσι λοιπόν πέρασε 20 χρόνια στην φυλακή Σπαντάου στο Βερολίνο. Απελευθερώθηκε το 1965 ή 1966 και έγραψε ένα πολύ ενδιαφέρον και χρήσιμο βιβλίο για το ναζιστικό καθεστώς. Αν είχε εκτελεστεί και δεν φυλακιζόταν, δεν θα είχε γράψει αυτό το βιβλίο το οποίο μας έδωσε μια εικόνα για το Ολοκαύτωμα. Διαφορετικά, θα είχαμε χάσει αυτή την ευκαιρία. Η κοινωνία μπορεί να χάνει πράγματα όταν εκτελεί ανθρώπους. Γιατί να το κάνει αυτό; ☒

●● Την ίδια στιγμή που η Αμερική γίνεται όλο και πιο ενθουσιώδης, η Αφρική γίνεται ολοένα και πιο ψυχρή απέναντι στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο. Και τα δύο γεγονότα σχετίζονται. Είναι όπως το ψυγείο που, για να δημιουργήσει χαμηλή θερμοκρασία στο εσωτερικό του, πρέπει να απελευθερώσει θερμότητα. ●●

WILLIAM SCHABAS